

Fornyelse af arkæologien - 1893

Af Ole Klindt-Jensen

Ødelæggelse af fortidslevnene sker og har sket i uindelige tider. Det er arkæologernes opgave at redde dette kildestof, ikke blot ved at bjerge oldsagerne - for det kan alle interesserede - men ved at vinde kundskab om samhørighed og lagfølge, om sammenhæng med omgivelser og de mange detaljer, som man er tilbøjelig til at overse, der- som man ikke i forvejen er indstillet på at iagttage dem.

»Den Fordring, at intet Fortidsminde af nogen Betydning må ødelægges uden forudgaaende Undersøgelse er kun et simpelt Udtryk for Pietet for vore Minder og Sands for Fædrelandets Historie.« Sådant kunne det også udtrykkes, og ikke færre end 400 ansete danske skrev for 80 år siden under på dette som led i en adresse til det danske folketing, der 1893 fulgte den der i givne opfordring og bevilgede 10.000 kr. i en årrække til at komme ødelæggelserne i forkøbet og til at gennemføre planlagte udgravnings kampagner. Begge dele kunne forenes ved de fleste lejligheder, for agerdyrkning og anlægsarbejder var i gang med at inddrage urørte områder.

En situation, som straks viste aktualiteten i den nye bevilling, opstod i Åmølle mellem Randers og Hadsund, hvor der anlagdes en jernbane. Den gennemskar en tyk skaldynge, en af de såkaldte køkkenmøddinger. Det var et tilfælde, der passede ind i en plan, fattet af Nationalmuseets initiativrige direktør, Sophus Müller. Han havde netop henvendt sig til en gruppe naturvidenskabsmænd og kolleger for

at få etableret et *team* der kunne udforske skaldynge-erne ud fra forskellige aspekter, deres beliggenhed og forhold til de geologiske stranddannelser, deres fund af knogler, af bløddyrskaller (og hvad disse kunne berette om tilværelsen og klimaforhold), deres planterester - særlig trækul - der kunne meddele oplysning om bevoksningen. Han havde henvendt sig til geologen K. J. V. Steenstrup, zoologen Herluf Winge, biologen C. G. J. Petersen og botanikeren E. Rostrup. Sammen med arkæologerne Sophus Müller, C. Neergaard (en nøjagtig udgraver) og A. P. Madsen (en pertentlig tegner) gik disse forskere i gang med undersøgelserne, og det er værd at nævne, at i deres program var, at de sammen skulle gennemgå problemerne på et tidspunkt af undersøgelsen af hver lokalitet.

De mødtes 1893 på Åmølle og ses på ovenfor viste billede samlede som storvildtjægere om byttet. De var heldige, for i skaldynge havde de afdækket et skelet. Ganske vist synes det som om det er indkopieret, men de har i al fald grund til at være tilfredse; stedet gav udmærkede vidnesbyrd om forholdet til den oprindelige strandlinje, om de økologiske forhold medens dyngen aflejredes. Den opmærksomme iagttager vil bag gruppen bemærke togskinne-erne, der er ved at blive lagt, men som heldigvis ikke gav anledning til at kildestoffet forsvandt.

Åmølle er omhyggeligt publiceret i den fælles bog, der udkom få år efter at team-arbejdet slut-

tede, *Affalddynger fra Stenalderen i Danmark*, 1900 (p. 93). Her ses også A. P. Madsens tegning af skelettet, set oppefra, og her fremlægges iagttagelserne.

Ikke mærkeligt at Sophus Müller med glæde og vemod mindedes de dådrige år, da staten havde sat hans institution i stand til at gennemføre en række væsentlige kampanjer, der bl.a. førte til en forståelse af et sent afsnit af yngre stenalder, enkeltgravshøjenes tid, resultatet af en række omhyggelige stratigrafiske undersøgelser af de jyske stenalderhøje. Han kunne også tænke tilbage på en festlig aften, da køkkenmøddingforskerne mødtes i hans hjem på Nationalmuseet. For en gang skyld satte han sig over sin tunghørhed og fejrede den store bog om Affalddyngerne på en måde, så hans søn, den senere overlæge Sven Müller, mindedes den blandt begivenheder i sit liv, da alle gruppens medlemmer forenede som de var i et uafhængigt konsolideret sam-

arbejde mødtes og skiltes med manér og med bevidstheden om at have tilført arkæologien nye træk.

Det er kun 80 år siden, disse udgravningskampanjer begyndte. Der er stadig store muligheder i dansk jord, som vil gå til spilde, dersom vor generation ikke følger intentionerne fra 1893 op.

Litteratur

Foruden den nævnte bog om *Affalddynger fra Stenalderen i Danmark undersøgte for Nationalmuseet af A. P. Madsen*. S. Müller m.fl., *Nordiske Fortidsminder, København 1900*, er der benyttet følgende arbejder:

S. Müller:	Udsigt over Oldtidsudgravninger foretagne for Nationalmuseet i Årene 1893-96, Årbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1897, p. 161.
S. Müller:	Nationalmuseet Hundrede År efter Grundlæggelsen, København 1907, p. 61
Sv. Müller:	En Museumsmands Hjem, Danske Hjem ved Aarhundredskiftet, København 1935, p. 82.

Aamølle ved Mariager fjords sydside.

Undersøgelse 1893 ved

S. Müller, arkæolog

C. Neergaard, do.

K. J. V. Steenstrup, geolog

C. N. J. Petersen, biolog, ekspert i bløddyrskaller

H. Winge, zoolog, osteolog

E. Rostrup, botaniker

A. P. Madsen, tegner, arkæolog
Affalddynger, s. 93 ff.

